

Яровой Тихон Сергійович

Кандидат наук з державного управління, доцент
Міжрегіональна академія управління персоналом

ЛОБІЗМ ЯК СУСПІЛЬНИЙ ФЕНОМЕН: ПРОБЛЕМАТИКА УСВІДОМЛЕННЯ

Становлення в Україні демократичної, правової держави, наближення вітчизняних державотворчих процесів до кращих європейських зразків, все це вимагає не лише політичної волі керівництва та формування певних державних інститутів а й переосмислення громадянами їх поглядів на державу, законодавство, ті чи інші політичні, правові, економічні процеси та механізми, що є характерними для демократичного суспільства в умовах ринкової економіки. Відповідно до ст. 5 Конституції України носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ [1], а отже саме народ повинен безпосередньо та опосередковано приймати участь в державному управлінні, впливати на процеси, що протікають у вищих органах державної влади.

Одним з дієвих інструментів суспільного впливу на органи державної влади в демократичних країнах є лобізм. У загальний вжиток слово «лобі» увійшло з 1553 року спочатку на позначення коридорів у монастирях, де зустрічалися світські особи й духовенство для обговорення політичних справ, а з 1640 року – приміщень довкола залів засідань у будинку Палати громад парламенту Великобританії, де проходили зустрічі законодавців з громадянами [2, с. 376]. Таким чином у західних суспільствах лобізм ось уже кілька століть є відомим і поширеним інструментом політичного впливу.

У вітчизняній науці питання лобізму почало досліджуватися не так давно. Як зазначає В. Сумська, саме поняття «лобіювання» (або «лобізм») у Радянському Союзі мало виключно негативне забарвлення й асоціювалося з підкупом можновладців. При цьому вважалося, що явище лобіювання притаманне тільки американському буржуазному суспільству, і в межах наукового комунізму активно критикувалося [3, с.15-16]. Для порівняння, в 50-ті роки ХХ століття американський політолог Д. Трумен характеризував лобіювання як природне право громадян представляти власні інтереси за допомогою лідерів груп впливу [4]. Ставлення до лобізму як суспільного феномену, що не має виключно негативного забарвлення, розгорнуло дискусію вітчизняних науковців лише зі здобуттям Україною незалежності. Так, як зазначають М. Недюха і М. Федорін «Лобізм у його позитивному сенсі постає життєво необхідним інститутом демократичного процесу, бо є системою організаційного оформлення представництва різноманітних групових інтересів, формою законного впливу груп тиску на прийняття управлінських рішень державних органів із метою задоволення інтересів певних соціальних структур (організацій, територіальних асоціацій, верств суспільства тощо)» [5]. Таким чином, припинення одностороннього сприйняття лобізму призвело до переосмислення його ролі, наштовхнуло українських вчених на шлях дослідження цього явища, замість калькування пропагандистських штампів.

В цілому ж протягом останніх десятиліть проблематиці лобізму було присвячено дослідження ряду вітчизняних вчених – політологів, філософів, фахівців у сфері державного управління, зокрема О. Дягілева, М. Недюхи, В. Нестеровича, О. Одінцової, В. Сумської, П. Шляхтуна, Однак питання сприйняття цього явища громадянами, його усвідомлення, залишається відкритим.

Наразі існує чимало вітчизняних визначень лобізму. Український політолог П. Шляхтун визначає лобіювання як «організований вплив різних суспільних груп на представників органів державної влади з метою прийняття вигідних для себе рішень» [6, с. 71]. Такий варіант є дещо спрощеним, однак в цілому передає сутність цього явища в контексті розуміння його як суспільного феномену.

Український народ, в процесі розбудови власної державності, повільно але впевнено переосмислює систему цінностей, що лишилась нам у спадок від радянських часів. Одним з явищ, що потребує подальшого переосмислення, усвідомлення важливості, дослідження та

активного застосування громадянами є лобізм. Нам лишається сподіватися, що прагнення науковців, спільні зусилля представників різних галузей знань принесуть плоди і лобізм в Україні стане суспільним феноменом, який утверджуватиме демократичні цінності, вестиме наш народ шляхом усвідомлення своєї ролі носія справжньої влади в державі, а нашу країну – до процвітання.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. The Oxford English dictionary. Being a corrected reissue with an introduction, supplement and bibliography of a new English dictionary on historical principles / Edited by James A.H. Murray, Henry Bradley, W.A. Craigie, C.T. Onions. Vol. VI., Oxford : Clarendon Press, 1970p. – 820 p.
3. Сумська В. В. Інституціоналізація лобіювання в державному управлінні України. – Дисертація канд. наук з держ. упр.: 25.00.01, Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харків. регіон. ін-т держ. упр. Харків, 2014 р. 200 с.
4. Truman David B. The Governmental Process: Political Interests and Public Opinion / David B. Truman. Westport, Conn.: Greenwood Press, 1981 (originally published in 1951). 544 p.
5. Недюха М. Лобізм як соціально-політичний феномен: сутність і засоби впливу [Електронний ресурс] / М. Недюха, М. Федорін // Віче, 2010 р. № 3. – Режим доступу: <http://veche.kiev.ua/journal/1857/>
6. Шляхтун П. П. Парламентаризм: словник-довідник / П. П. Шляхтун // К.: Парламентське вид-во, 2003 р. – 151 с.

Похно Вікторія Олександрівна

Національний університет водного господарства та природокористування

ОСОБЛИВОСТІ УМОВ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Ефективність використання робочої сили та якісні показники трудових ресурсів значною мірою залежать від умов праці. Несприятливі умови праці є одним із факторів, що негативно впливає на економічні та соціальні результати діяльності підприємства. На сучасному етапі розвитку в Україні спостерігається загострення проблеми у сфері організації безпечних умов праці, яка характеризується наявністю та зростанням питомої ваги небезпечних і шкідливих виробничих факторів у загальній системі виробничих факторів, що підвищують ризики ушкодження для здоров'я та життя працівників.

Питома вага працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці в 2017 р. в середньому по Україні становила 28,4% до облікової кількості штатних працівників. Слід відмітити, що значення даного показника з 2013 р. має незначну спадну динаміку. Так, впродовж останніх років кількість найманих працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами, зменшилася на 759,9 тис. осіб [1]. Кількість штатних працівників які працюють у несприятливих умовах праці суттєво різняться за видами економічної діяльності. Найбільша питома вага спостерігається в добувній промисловості і розробленні кар'єрів – 67,9%, зокрема в добування кам'яного та бурого вугілля – 81,2%. Найменше працівників зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці, задіяно на підприємствах телекомунікації – 10,7%, сільського господарства та наданні пов'язаних із ним послуг – 12,6 %. Питома вага працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці в регіональному розрізі найвища у 2017 році була у Донецькій, Дніпропетровській та Запорізькій областях (47,1%, 42,1% та 36,8% відповідно). Слід відмітити, що у Дніпропетровській області прослідковується стійка тенденція зростання даного показника, тоді як в Донецькій та Запорізькій областях в порівнянні з 2013 р. відбулося його зменшення, відповідно на 4,1% та 0,8% [1].

У 2017 р. в Україні на працівників більшою мірою впливало перевищення гігієнічних нормативів виробничого шуму, ультразвуку, інфразвуку (16,1%), мікроклімату (12,7%), напруженості праці (12,8%) та хімічних факторів (11%). Вплив шкідливих факторів на працівників різняться залежно від видів економічної діяльності. Такий шкідливий виробничий фактор, як мікроклімат спостерігається на підприємствах добувній промисловості і розробленні кар'єрів – 37,0% працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці в промисловості. Частка працівників, які працюють при перевищенні виробничого шуму, ультразвуку, інфразвуку складає 42,8% на підприємствах добувній промисловості і розробленні кар'єрів, із них 50,9% – добування кам'яного та бурого вугілля. Найвище значення кількості штатних працівників, зайнятих в умовах перевищення гігієнічних нормативів за шкідливими